

Nederland is een supergoed georganiseerd land waarin we over alles nadenken en ons best doen om alles zo goed mogelijk te laten functioneren. Alles is efficiënt en effectief. Dat zien we ook in de kinderopvang. Maar hoe belangrijk zijn deze waarden in de opvang van kinderen? ‘Laat kinderen zich zo ontwikkelen dat ze een goede kindertijd hebben en kunnen opgroeien tot volwassenen die een goed leven kunnen leiden’, stelt Doret de Ruyter, hoogleraar educatie. ‘Stop met resultaatgericht handelen, de kinderopvang levert geen product’, meent Jan Bransen, hoogleraar filosofie. Twee visies die je aan het denken zetten. | *Lida Schepers*

Effectiviteit in de kinderopvang

DORET DE RUYTER

Bij wie ligt de zeggenschap?

Wanneer is kinderopvang effectief? Als zij de kinderen opvangt conform de wensen van ouders? Als zij uitgaat van de wettelijke opdracht om een bijdrage te leveren aan de opvoeding van kinderen? Als ze voor ouders een voorbeeld is van wat goede opvoeding is? Het zijn niet zomaar wat vragen die Doret de Ruyter, hoogleraar educatie aan de Universiteit voor Humanistiek (UvH), bezighouden als het gaat over kinderopvang.

De Ruyter: ‘Het gaat mij om de spanning die er kan zijn tussen ouders die hun kinderen graag op een bepaalde manier volwassen zien worden en de kinderopvang die bepaalde pedagogische doelen nastreeft. Wie heeft de zeggenschap over de omgang met en de opvoeding van het kind?’

‘We kunnen ervan uitgaan dat de volwassenen thuis en op de opvang dezelfde intentie hebben: dat kinderen een goede kindertijd hebben en zich kunnen ontwikkelen tot volwassenen die een goed leven kunnen leiden. Over wat “een goed leven” is, kunnen de meningen verschillen. Betekent dat gelukkig, zorgzaam of productief zijn of dat allemaal tegelijk?’

‘En wat is dan bijvoorbeeld “gelukkig”? Ik houd in dat verband van de meer objectieve term floreren (flourishing), in wetenschappelijke kringen steeds meer gebruikt. Net als bij geluk gaat floreren over tevreden zijn over jezelf.’

‘Maar floreren legt de focus op dingen die kwaliteit hebben, waarin je iets van jezelf kunt laten zien en waar je iets voor moet doen. Dat betekent niet dat je voortdurend topprestaties moet leveren en niet ook eens onderuit mag hangen op de bank, maar dat je een zinvolle en waardevolle invulling geeft aan je relaties en activiteiten, in werk, maar ook in hobby’s.’

Fantastische loodgieter

‘Soms doen we alsof we heel hard kinderen moeten opvoeden en ontwikkelingstaken moeten aanbieden, zodat ze snel volwassen worden. Terwijl het ook belangrijk is aandacht te besteden aan de kindertijd, die is in zichzelf ook waardevol. Het is niet alleen maar een tijd waarin we zo veel mogelijk gebruikmaken van het ontwikkelingspotentieel en zo snel mogelijk de kinderen naar volwassenheid brengen.’

‘Optimale ontwikkeling is een mooi ideaal, maar ik vind het jammer dat het dikwijls in economische termen is gevat. Dat je later een goede baan moet hebben, dat je veel geld moet verdienen en dat je top-

prestaties moet leveren, vooral cognitief.’ ‘Ik vind het belangrijk dat kinderen iets van zichzelf maken en dat volwassenen ze daartoe uitdagen of ondersteunen. Maar dan niet in die hijgerige sfeer die er nu hangt. Is het ook goed als het kind een fantastische loodgieter wordt, een blijde musicus of een lieve moeder?’

Omgang met ouders

Uit een grootschalig onderzoek door de Universiteit voor Humanistiek naar opvoedingswaarden van ouders die gebruikmaken van kinderopvang Humankind blijkt juist dat ouders zaken als rijkdom en invloedrijk zijn laag scoren, vertelt De Ruyter. ‘Terwijl eerlijk zijn, maar ook genieten van het leven en zich ontwikkelen, belangrijk gevonden worden. Wéten we wel wat ouders belangrijk vinden?’

‘Daar komt bij dat we – ook wetenschappers – nogal eens in stereotypen denken. Hoogopgeleide ouders komen binnen en zullen de kinderopvang weleens vertellen wat de juiste aanpak is voor hun kind. Terwijl dat helemaal niet het geval hoeft te zijn. Of dat we altijd extra moeten investeren in laagopgeleide ouders. Soms is dat zo, maar soms ook niet. Het is goed onszelf af te vragen welke beelden we hebben van ouders en of ze kloppen.’

‘Als kinderopvang heb je je wel te verstaan met ouders. Ook omdat het voor kinderen beter is als er enige consistentie en coherentie is tussen thuis en de opvang. Maar het is ook belangrijk dat organisaties daar zelf over nadenken en geen blinde volgers worden van ouders noch van de samenleving.’

Filosoof Jan Bransen (Radboud Universiteit) vertaalt de vraag naar effectiviteit in de kinderopvang naar de vraag: kunnen we goed nadenken over de bedoeling van kinderopvang als onze eigen manier van denken vooral functioneel en instrumenteel is? Als efficiëntie en effectiviteit onze belangrijkste waarden zijn? Hij stelt van niet.

JAN BRANSEN

Schilderen of dansen?

‘Het gaat in de kinderopvang niet primair om de resultaten’, zegt Bransen. ‘We kunnen het gesprek over de kwaliteit van de kinderopvang veel beter voeren als we op een niet-instrumentele manier nadenken over de waarde van onze kinderopvang.’ Ter verduidelijking geeft hij een beeldspraak over het onderscheid tussen schilderen en dansen. ‘Als je schilderij áf is, moet je stoppen met schilderen. Anders verpruts je het. Maar als je stopt met dansen is er niks meer, alleen tijdens het dansen bestaat de dans. De kwaliteit zit dan niet in het resultaat, maar in de activiteit zelf. Kinderopvang en onderwijs zijn we gaan vergelijken met schilderen, altijd gericht op het resultaat. Terwijl met name de kinderopvang een kwestie van puur dansen zou moeten zijn.’

Nut is nutteloos

Hoe minder we de kwaliteit van de opvang laten sturen door wat wij volwassenen willen dat kinderen straks doen en kunnen, hoe beter de omgang met kinderen is. Bransen: ‘Laat ze spelen, verkennen, ontdekken, hun creativiteit vieren. Al spelend leren ze een heleboel. Zodra je op leren gaat focussen, of het effect of het nut, trek je weg van het nu. Ik vind nut een behoorlijk nutteloze term, het perkt in wat van waarde is.’ Sprekend over waarden wijst hij op kinderen van nul. ‘Gek genoeg functioneren ze best in deze samenleving,’ stelt hij, ‘zij het als kinderen van nul. Ze gaan op tijd huilen, drinken, op hun buik rollen. Zo ontwikkelen ze zich vanzelf. Als je aan gras gaat trekken om het harder te laten groeien, helpt dat niet echt. Je moet gras de kans geven uit zichzelf te groeien.’ ‘In feite hebben we een enorme angst dat kinderen het uit zichzelf niet redden. Maar uit zichzelf hebben kinderen een enorm ontwikkelpotentieel. Als je met ze omgaat in termen van “dit kun je nu nog niet, maar hopelijk heb je dat morgen

‘Wat wil je later worden?’ vroeg de juf. ‘t Was in de derde klas. Ik keek haar aan en wist het niet, ‘k dacht dat ik al iets was.

Toon Hermans

geleerd”, beperk je kinderen enorm.’ ‘Maar als je normaal reageert op de uitdagingen die ze je geven, het initiatief bij hen laat, hen stimuleert in wat ze aangeven, doe je het meer dan goed. We kunnen niet anders dan vertrouwen hebben in de ontwikkelingskracht van kinderen. Die baby’s van nul laten continu zien dat zij vol vertrouwen zijn, het is hun enige kans om te overleven. Daar kunnen wij vreselijk veel van leren. Maar nee. Wij hebben bedacht dat zij nog niets kunnen en dat wij hén veel moeten leren.’

Betrouwbaarheid ontlocken

Staat een kinderopvang die niet instrumenteel is dan buiten de maatschappij? Nee, want de groepsleiding is onderdeel van onze pluriforme samenleving, stelt Bransen. ‘Pedagogisch medewerkers zullen reageren vanuit hun eigen waarden en normen. Weliswaar met verschillende accenten, maar dat is juist een voordeel. Als er een sfeer van openheid en vertrouwen is, komt het goed, daar zit dan de kwaliteit.’ Vertrouwen is de kern van het betoog van Jan Bransen. ‘Vertrouwen bestaat alleen tussen mensen als beiden durven en willen uitgaan van de goede wil van de ander. Wij kunnen de betrouwbaarheid van anderen niet organiseren. Die kun je alleen maar ontlocken door zelf betrouwbaar te zijn. Het bouwen van een cultuur van vertrouwen is complex, waarbij je de ouders nodig hebt, de groepsleiding, de directie, maar vooral ook de publieke opinie en de hele samenleving.’

Jan Bransen

Doret de Ruyter

De bdKO, de beroepsvereniging van directeuren in de kinderopvang, heeft als doel het realiseren en handhaven van een integer, competent en innovatief management in de kinderopvang. De bdKO biedt haar leden een platform voor kennisuitwisseling, een bron van informatie en een netwerk van collega’s.

De bdKO onderneemt tal van activiteiten en organiseert diverse bijeenkomsten om dit doel te bereiken. Zo organiseert de bdKO twee keer per jaar Landelijke Bijeenkomsten, maar ook trainingen, workshops, interviews en ‘aan tafel met’-bijeenkomsten met woordvoerders kinderopvang. Via de bdKO ‘ledendiensten’ zijn deskundige professionals verbonden aan de bdKO die leden advies op maat kunnen geven. Leden hebben continu toegang tot bdKO Kennisdeler waarin alle beschikbare kennis en inzichten gedeeld worden.

Wel of niet loopbaanstappen maken, een pas op de plaats

14 december 2021. Persoonsgerichte workshop voor directeuren in de kinderopvang. Is het tijd voor een stap in jouw loopbaan?

Workshop Boardroom Dynamics

27 januari 2022. Het samenspel van de directeur-bestuurder met zijn/haar raad van toezicht.

Customer Excellence Inspiratiedag

15 februari 2022. Klantbeleving wordt met de dag belangrijker. Het is dé onderscheidende factor en maakt waarom klanten (ouders) voor de één of de ander kiezen. Zie voor meer informatie over deze bijeenkomsten: www.bdKO.nl

Geïnteresseerd in andere bijeenkomsten van de bdKO?

Neem dan regelmatig een kijkje op onze site: www.bdKO.nl Ook als u geen lid bent van de bdKO nodigen wij u van harte uit om vrijblijvend deel te nemen aan een van onze bijeenkomsten om kennis te maken met de bdKO. U kunt zich voor het bijwonen van bijeenkomsten van de bdKO opgeven door contact op te nemen met het bureau van de bdKO: T (079) 363 81 02. Lid worden van de bdKO? Dan ontvang je het eerste jaar 50 procent korting op de deelnamekosten van onze bijeenkomsten.